

Mikrocenzus 2016

12. Nemzetiségi adatok

Mikrocenzus 2016

12. Nemzetiségi adatok

© Központi Statisztikai Hivatal, 2018

ISBN 978-963-235-494-1ö

ISBN 978-963-235-542-9

Felelős kiadó:

Dr. Vukovich Gabriella elnök

Felelős szerkesztő:

Kovács Marcell főosztályvezető

Tartalom

Elnöki köszöntő	4
Összefoglaló	5
1. A nemzetiségi hovatartozás vizsgálatának módszere	7
2. A nemzetiségek jellemzői	11
2.1. Lélekszám, időbeli változás	11
2.2. Területi elhelyezkedés	12
2.3. Származás a születési ország szerint	13
2.4. Férfiak és nők	14
2.5. Korszerkezet	14
2.6. Családi állapot és élettársi kapcsolat	15
2.7. Termékenység	15
2.8. Iskolázottság	16
2.9. Gazdasági aktivitás	17
3. A nemzetiséghez tartozás tényezői	19
3.1. A nemzetiségre vonatkozó kérdések alapján	20
3.2. A nemzetiségre és/vagy az anyanyelvre vonatkozó kérdések alapján	21
3.3. Csak a családi, baráti közösségben használt nyelvre vonatkozó kérdés alapján	22
4. A különböző értelmezési lehetőségekből származó eredmények	23
5. Többes identitás	24
Függelék: a hazai nemzetiséghez tartozók megyék szerinti megoszlása	25
 A KSH honlapjáról elérhető részletes táblák jegyzéke	 28

ELNÖKI KÖSZÖNTŐ

A Központi Statisztikai Hivatal 2016 október–novemberében a háztartások 10%-os mintáján mikrocenzust hajtott végre. A „kis népszámlálás” során az ország 2148 településén mintegy 440 ezer háztartást kerestünk meg, hogy információt gyűjtsünk társadalmunk aktuális jellemzőiről.

A 2016. évi mikrocenzust papír kérdőívek nélkül, kizárólag elektronikus módon bonyolítottuk le. Ezzel a módszerrel nem csak a kérdőívek nyomtatásától tekinthettünk el, de az adatok feldolgozása is gyorsabbá vált. 2017 május végén, hat hónappal az adatgyűjtés befejezése után *A népesség és a lakások jellemzői* című kiadványban már közölni tudtuk az adatfelvétel első eredményeit, amit a honlapunkon mintegy ezer adattábla kísért megyei csoportosításban, a legfontosabb adatokat járási szinten is részletezve.

A mikrocenzus eredményeit bemutató kiadványsorozat jelen kötetében a nemzetiségi adatokat ismertetjük. Kiadványunkban bemutatjuk a törvény által nevesített 13 hazai nemzetiség legfontosabb demográfiai, társadalmi jellemzőit, valamint a nemzetiséghez tartozást befolyásoló tényezőket, és elemezzük a legutóbbi, 2011. évi népszámlálás óta bekövetkezett változásokat. Az ábrákkal, térképekkel illusztrált szöveges ismertetés mellett a honlapunkon elérhető gazdag táblamellékletben idősoros, régiós és megyei bontású területi adatok is elérhetőek.

Tisztelettel ajánlom az érdeklődők figyelmébe a mikrocenzus honlapját (www.ksh.hu/mikrocenzus2016), ahol e kiadványunk mellett a mikrocenzus további adatközlései is megtalálhatók.

Dr. Vukovich Gabriella
a Központi Statisztikai Hivatal
elnöke

Összefoglaló

1. Lélekszám

- A 2016. évi mikrocenzus során 624 ezren vallották magukat valamelyik hazai nemzetiséghez tartozónak.
- A legnagyobb számú nemzetiség továbbra is a roma volt 310 ezer fővel, amelyet a német nemzetiségűek követtek 179 ezer fővel.
- A románok, a szlovákok és a horvátok száma 20–40 ezer körüli, míg a szerb, az ukrán és a lengyel nemzetiség 10 ezer fős volt. A görög, a bolgár, a szlovén, a ruszin és az örmény közösségek 2–4 ezer főt számláltak 2016-ban.

2. Korszerkezet

- A hazai nemzetiségekhez tartozók korszerkezete jóval fiatalabb a népesség egészénél, de az egyes nemzetiségek körében jelentősek az eltérések.
- A nemzetiségek közül a romák a legfiatalabbak, 73%-uk 40 év alatti. Fiatalabb a korstruktúrája a szerb, az ukrán és az örmény nemzetiségűeknek is, de közel sem olyan mértékben, mint a romáké.
- A bolgár, a görög és a lengyel nemzetiségűek korstruktúrája a teljes népességgel azonos, a többi nemzetiség azonban mindinkább idősebb életkorú. A legidősebb korstruktúrájuk a szlovének, a horvátok és a ruszinok, akik 68–70%-a 40 éves és annál idősebb, 22–27%-uk pedig 64 év feletti.

3. Termékenység

- A száz 15 éves és annál idősebb nőre jutó gyermekek száma a nemzetiségekhez tartozóknál 165, a teljes népességben 144 volt 2016-ban.

- Az átlagos gyermekszám évtizedek óta negatív irányban változik a nemzetiségek körében is, a legtermékenyebb hazai nemzetiségnek számító romák esetében volt a legnagyobb mértékű a csökkenés.

4. Iskolázottság

- 12 hazai nemzetiségnél a 15 éves és annál idősebbek körében az iskolai végzettség magasabb, mint a teljes népességben.
- Ugyanakkor a roma nemzetiséghez tartozók jelentős képzettségbeli hátrányban vannak, közel 80%-uknak legfeljebb általános iskolai végzettsége van, és szüzből 1 roma szerzett diplomát.

5. Gazdasági aktivitás

- A nemzetiségekhez tartozók – aktív korúakra vetített – foglalkoztatottsági rátája 2016-ban 49% volt, alacsonyabb, mint a teljes népességé (54%), ugyanakkor ez az arány 2011 és 2016 között nagyobb mértékben javult, mint a teljes népességben.
- Az aktív korú (15–64 éves) romák foglalkoztatási aránya 46% volt 2016-ban, 22 százalékponttal kevesebb, mint a népesség egészében.

6. Többes identitás

- A magyarországi nemzetiséghez tartozók döntő többsége, 96%-a, a nemzetiséget meghatározó négy kérdés alapján magyar nemzetiségűnek is minősült 2016-ban. A nemzetiségi népesség csupán 1%-a tartozott több hazai nemzetiséghez is.
- A legnagyobb arányban, 43%-kal a németek létszámát növeli az anyanyelv és a családi, baráti közös-

ségben használt nyelv, a nemzetiséget meghatározó tényezők közül. Ezzel szemben a romák számát csak kevesebb mint 3%-kal növelik ezek a tényezők.

- A 13 hazai nemzetiség közül a bolgárok és a szlovének körében vannak minimális többségben azok,

akik elsősorban az adott nemzetiséghez tartozónak vallották magukat, a többiek esetében jellemzőbb, hogy a második helyen jelzik az adott nemzetiséghez tartozást.

1. A nemzetiségi hovatartozás vizsgálatának módszere

A hazai statisztikában a nemzetiségekkel kapcsolatos adatgyűjtésre az 1880. évi népszámlálás óta van lehetőség. 1941-ig az anyanyelv jelentette a nemzetiségi adatgyűjtés egyedüli forrását. Az ezt követő népszámlálások során az anyanyelven kívül már a nemzetiségre is rákérdeztek.

2001-ben jelentősen kibővült a nemzetiségi adatok gyűjtésének köre, mivel a családi, baráti közösségben beszélt nyelv és a kulturális kötődés is bekerült a nemzetiségi hovatartozást meghatározó tényezők közé, abból az indíttatásból, hogy az egyes nemzetiségekhez tartozó lakosságot a lehető legteljesebb körben tudják számba venni. A nemzetiséghez tartozást ekkor az alapján határozták meg, hogy kik azok, akik a négy tényezőre (nemzetiség; anyanyelv; családi, baráti közösségben használt nyelv; kulturális kötődés) irányuló kérdések közül legalább az egyikre az adott nemzetiséget jelölték. További változást jelentett, hogy ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása az adatok személyes jellege miatt önkéntessé vált, és lehetőség nyílt a többes válaszadásra, így akár három különböző nemzetiséget vagy nyelvet is megadhattak az egyes kérdésekre a válaszadók.

A 2011. évi népszámlálás megőrizte a nemzetiségi adatok gyűjtésének több szempontot figyelembe vevő, többes identitást is vizsgáló és önkéntes módját. Kutatói tapasztalatok alapján a kettős identitásúak minél pontosabb mérése érdekében a kérdőív két külön kérdésben tudakolta a nemzetiséghez tartozást („Mely nemzetiséghez tartozónak érzi magát?” „Tartozik-e másik nem-

zetiséghez is?”). A kulturális kötődés kérdése viszont kikerült a népszámlálási programból, ezt az előző népszámlálás kitöltési adatai indokolták. A nemzetiségi, az anyanyelvi és a családi, baráti körben használt nyelvre vonatkozó kérdésekre legfeljebb két választ lehetett jelezni.

A 2016. évi mikrocenzus az eredmények összehasonlíthatóságának biztosítása érdekében nem hozott újabb változást az előző népszámláláshoz képest sem a kérdés, sem az adatközlés módszertanában. Az adott nemzetiséghez tartozott a válaszadó, ha a nemzetiségre, az anyanyelvre vagy a családi, baráti közösségben használt nyelvre vonatkozó kérdések legalább egyikénél az adott nemzetiséget megjelölte. Összességül fontos kiemelni, hogy e módszertan szerint egy személy annyi helyen szerepel, ahány nemzetiséghez tartozónak vallotta magát, tehát több nemzetiség adataiban is megjelenhet.

A 2016. évi mikrocenzus a nemzetiségi hovatartozást meghatározó három tényezőt (nemzetiség, anyanyelv és családi, baráti körben használt nyelv) a következő négy önkéntesen megválaszolható kérdéssel vizsgálta:

- *Mely nemzetiséghez tartozónak érzi magát?*
- *Az előző kérdésnél megjelöltön kívül tartozik-e másik nemzetiséghez is?*
- *Mi az anyanyelve?*
- *Családi, baráti közösségben milyen nyelvet használ általában?*

Az elektronikus kérdőíven a válaszadás megkönnyítése érdekében a magyar mellett felsorolt válaszlehetőségként szerepelt a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvényben¹ megnevezett 13 hazai nemzetiség, vagyis a bolgár, a cigány (roma), a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán. Az egyéb nemzetiségi csoportok közül a legnépesebbeket, az arabot, a kínait, az orosz és a vietnámit, valamint a „nem kíván válaszolni” kategóriát szintén felsorolta a kérdőív, a többi nemzetiség kiválasztása pedig egy több száz elemet tartalmazó listából történhetett.

2016-ban arányaiban lényegesen kevesebben tagadták meg a válaszadást ezekre a kérdésekre, mint az előző népszámláláskor. Míg 2011-ben 1 millió 399 ezer fő, a teljes népesség 14%-a nem válaszolt a négy nemzetiségi kérdés egyikére sem, addig a 2016-os mikrocenzuskor csak 1,0%-os volt a teljes megtagadás, ami 102 ezer főt jelentett. A válaszadás jelentős emelkedésének hátterében kérdezéstechnikai okok (is) állhatnak, hiszen 2016-ban a teljes adatgyűjtés elektronikusan történt. A kérdőívkitöltő felület által szabályozottabbá vált a kitöltés, a kérdéseket meg kellett válaszolni, akár a „nem kíván válaszolni” válaszlehetőség megjelölésével. Ezzel szemben a 2011. évi népszámlálás során az önállóan kitöltött papíralapú kérdőívek esetében a nem válaszolást gyakran kitöltetlenül hagyott kérdések jelezték. 2016-ban az internetes önkitöltők esetében fordult elő gyakrabban (3,6%), hogy a nemzetiséggel kapcsolatos kérdések mindegyikére a „nem kíván válaszolni” kategóriát jelölték. A kérdezőbiztosi interjúk során nagyobb eséllyel adtak érdemi választ a megkérdezettek, a válasz megtagadása csupán 0,3% volt.

Egy adott nemzetiséghez tartozást jelez a négy kérdés bármelyikére adott pozitív válasz. A nemzetiséghez tartozás akkor a legerősebb, amikor mindhárom tényező esetében (nemzetiség, anyanyelv és családi, baráti körben használt nyelv) az adott nemzetiséghez tartozónak vallotta magát a válaszadó. Ez az arány a hazai nemzetiségek közül a szlovéneknél (47%), a lengyelekénél (36%) és a horvátoknál (35%) a legnagyobb, és az örményeknél (9,6%), a románoknál (9,5%) és a ruszinoknál a legkisebb (8,4%).

A módszertanból következően elvileg egy személy akár hat nemzetiséghez is tartozhatna. A hazai nemzetiségek esetében kevesebb mint 1%-ot tesz ki azok, akik két hazai nemzetiséghez is tartoznak.

Sokkal nagyobb a többes nemzetiséghez tartozás abban az esetben, ha a magyar nemzetiséghez tartozást is figyelembe vesszük. A hazai nemzetiségekhez tartozók 96%-a magyar nemzetiségűnek is tekinthető. Ez a kettős identitás legnagyobb arányban a románok (99%), a románok (96%), a horvátok (96%), az örmények (93%) és a németek (93%), legkisebb arányban pedig az ukránok (84%), a lengyelek (87%), a szlovákok (88%) és a bolgárok (88%) körében jellemző.

A hazai nemzetiségi népesség 3,6%-a tartozik valamely másik nemzetiséghez is (hazai vagy más nemzetiséghez), függetlenül attól, hogy a magyar nemzetiséghez is tartozik-e, vagy sem. Legnagyobb arányban több nemzetiséghez tartozónak a szerbek (18%), az örmények (15%), a lengyelek (13%) és a szlovének (13%) vallják magukat, legkisebb arányban pedig a románok (0,8%), a szlovákok (4%) és a románok (4,5%) között találunk több nemzetiséghez tartozókat.

¹ 2011. évi CLXXIX. törvény azokat a népcsoportokat nevezi nemzetiségnek, amelyeket a lakosság többi részétől saját nyelvük, kultúrájuk és hagyományaik különböztetnek meg, egyben olyan összetartozás-tudatról tesznek bizonyosságot, amely mindezek megőrzésére, történelmileg kialakult közösségeik érdekeinek kifejezésére és védelmére irányul.

1.1. tábla **A nemzetiséghez tartozók száma a nemzeti hovatartozást meghatározó tényezők szerint, 2016**

Nemzetiség	Csak			A nemzetiségre és			Az anyanyelvre és a családi, baráti közösségben használt nyelvre	Nemzetiséghez tartozók összesen
	a nemzetiségre	az anyanyelvre	a családi, baráti közösségben használt nyelvre	az anyanyelvre	a családi, baráti közösségben használt nyelvre	az anyanyelvre és a családi, baráti közösségben használt nyelvre		
	vonatkozó kérdés(ek) alapján tartozik az adott nemzetiséghez							
Magyar	10 990	9 316	34 215	18 124	33 370	9 382 952	143 777	9 632 744
Hazai nemzetiségek								
Cigány (roma)	252 434	1 119	5 108	5 139	12 215	29 554	4 063	309 632
Német	57 660	3 648	55 079	5 750	10 680	27 572	18 448	178 837
Román	9 876	3 362	6 394	3 843	1 759	8 700	2 572	36 506
Szlovák	10 251	1 186	4 263	1 797	2 996	7 466	1 835	29 794
Horvát	6 592	781	1 886	1 666	2 134	8 091	1 845	22 995
Szerb	3 529	550	1 880	937	708	3 065	458	11 127
Ukrán	3 251	815	1 334	1 305	795	2 603	893	10 996
Lengyel	1 909	283	1 342	1 066	340	2 987	318	8 245
Görög	1 386	57	440	242	324	1 373	632	4 454
Bolgár	1 386	442	432	226	157	1 148	231	4 022
Szlovén	639	114	178	186	231	1 255	97	2 700
Ruszin	1 405	95	186	150	241	197	68	2 342
Örmény	1 662	79	201	58	10	224	90	2 324
Négy legnagyobb egyéb nemzetiség								
Orosz	717	1 613	5 661	1 549	395	7 118	4 465	21 518
Kínai	235	149	414	256	175	13 441	784	15 454
Arab	1 650	522	416	1 524	350	6 193	1 049	11 704
Vietnámi	429	248	329	212	159	5 574	353	7 304

1.2. tábla **Az egy vagy több nemzetiséghez tartozók száma, 2016**

Nemzetiség	Csak az adott hazai nemzetiséghez tartozók		Adott nemzetiségen kívül másik nemzetiséghez is tartozók		Nemzetiséghez tartozók összesen
	a nemzetiségre, az anyanyelvre és a családi, baráti körben használt nyelvre vonatkozó kérdések alapján és				
	nem jelölt	jelölt	nem jelölt	jelölt	
	magyar nemzetiséget vagy nyelvet				
13 hazai nemzetiség	19 649	581 786	6 686	15 853	623 974
Bolgár	241	3 346	228	207	4 022
Cigány (roma)	2 584	304 467	151	2 430	309 632
Görög	186	3 728	251	289	4 454
Horvát	502	20 500	460	1 533	22 995
Lengyel	404	6 770	700	371	8 245
Német	9 074	160 311	3 360	6 092	178 837
Örmény	122	1 859	39	304	2 324
Román	988	33 877	328	1 313	36 506
Ruszin	6	2 061	7	268	2 342
Szerb	652	8 431	513	1 531	11 127
Szlovák	3 237	25 367	283	907	29 794
Szlovén	135	2 222	166	177	2 700
Ukrán	1 518	8 847	200	431	10 996

2. A nemzetiségek jellemzői

Jelen elemzésben a 13 hivatalos hazai nemzetiséget vizsgáljuk. A nemzetiségek demográfiai és társadalmi jellemzői sok tekintetben eltérnek egymástól, illetve a teljes népesség jellemzőitől. A következőkben bemutatjuk a népességtől való legfontosabb eltéréseket a népességtől, valamint kiemeljük témakörönként azokat a nemzetiségeket, ahol a legjelentősebbek a különbségek.

2.1. Lélekszám, időbeli változás

A 2016. évi mikrocenzus során 624 ezren vallották magukat valamelyik hazai nemzetiséghez tartozónak.

A legnagyobb számú nemzetiség továbbra is a roma volt, 310 ezer fővel, ezt követték a német nemzetiségűek, 179 ezer fővel. A románok, a szlovákok és a horvátok száma 20–40 ezer körüli, míg a szerb, az ukrán és a lengyel nemzetiség 10 ezer fő körüli volt. A görög, a bolgár, a szlovén, a ruszin és az örmény közösségek 2–4 ezer főt számláltak 2016-ban.

2001 és 2016 között a nemzetiségekhez tartozók száma mintegy 40%-kal gyarapodott. A növekedés főként a 2001 és 2011 közötti időszakra volt jellemző, ekkor 10, 2011 és 2016 között viszont már csak 4 nemzetiség körében volt megfigyelhető gyarapodás. A kisebb lélekszámú nemzetiségeknél volt a legjelentősebb

2.1.1. tábla A nemzetiséghez tartozók számának alakulása

Nemzetiség	Nemzetiséghez tartozók					
	száma			számának alakulása, %		
	2001	2011	2016	2001 és 2011 között	2011 és 2016 között	2001 és 2016 között
13 hazai nemzetiség	442 739	644 524	623 974	145,6	96,8	140,9
Bolgár	2 316	6 272	4 022	270,8	64,1	173,7
Cigány (roma)	205 720	315 583	309 632	153,4	98,1	150,5
Görög	6 619	4 642	4 454	70,1	96,0	67,3
Horvát	25 730	26 774	22 995	104,1	85,9	89,4
Lengyel	5 144	7 001	8 245	136,1	117,8	160,3
Német	120 344	185 696	178 837	154,3	96,3	148,6
Örmény	1 165	3 571	2 324	306,5	65,1	199,5
Román	14 781	35 641	36 506	241,1	102,4	247,0
Ruszin	2 079	3 882	2 342	186,7	60,3	112,7
Szerb	7 350	10 038	11 127	136,6	110,8	151,4
Szlovák	39 266	35 208	29 794	89,7	84,6	75,9
Szlovén	4 832	2 820	2 700	58,4	95,7	55,9
Ukrán	7 393	7 396	10 996	100,0	148,7	148,7

az ingadozás: 2001 és 2011 között legnagyobb arányban az örmények, a bolgárok és a ruszinok száma nőtt, míg 2011 és 2016 között e három nemzetiség létszámcsökkenése volt a legnagyobb. A románok száma 2001 és 2011 között szintén jelentősen, közel két és félszeresére emelkedett, a következő öt évben jóval kisebb mértékben ugyan, de folytatódott a tendencia. Folyamatos növekedés jellemezte 2001–2016 között a lengyel és a szerb nemzetiségeket is. Három csoport – a szlovén, a szlovák és a görög – esetében 2001 óta folyamatos a lélekszámcsökkenés. A két legnépesebb nemzetiségi csoportban – a román és a németek körében – azonos irányú és körülbelül azonos nagyságú változás ment végbe. 2001 és 2011 között mindkét nemzetiségnél másfélszeres lélekszámbővülés történt, amit a következő öt évben kismértékű csökkenés követett.

A nemzetiséghez tartozók létszámváltozásának értékelésekor figyelembe kell venni, hogy a 2001. évi népszámlálás módszertana némiképp eltért az azt követő két felvételétől, továbbá, hogy a 2016. évi mikrocensus egy 10%-os mintán végrehajtott adatgyűjtés volt.

2.2. Területi elhelyezkedés

A nemzetiségek térbeli eloszlásában jelentősek a különbségek. Egyes nemzetiségekre térbeli koncentráció, másokra pedig, elsősorban a nagyobb lélekszámú nemzetiségekre az egyenletesebb területi eloszlás a jellemző.

A román és a németek területi elhelyezkedése a legkiegyenlített, a népesség megyénkénti relatív szórása e csoportok esetében a legalacsonyabb (0,90, illetve 1,03). Viszonylag alacsony relatív szórás jellemzi a román (1,27), a szlovák (1,35) és a horvát (1,41) nemzetiségeket is. A kisebb nemzetiségi csoportokra általában nagyobb térbeli koncentráció jellemző. A lengyelek (2,24) és a bolgárok (2,21) területi elhelyezkedése a legkoncentráltabb.

A roma népesség két megyében kiemelkedő arányban van jelen: 2016-ban Borsod-Abaúj-Zemplén megyében élt a román 19, Szabolcs-Szatmár-Beregen 14%-a (60, illetve 45 ezer fő). Az ország három észak-nyugati megyéjében (Vas, Komárom-Esztergom és Győr-Moson-Sopron megye) ugyanakkor a románoknak mindössze 1–1%-a élt. A második legna-

2.2.1. tábla A nemzetiséghez tartozók megyék szerinti megoszlása, 2016*

Terület															(%)
	Bolgár	Cigány (roma)	Görög	Horvát	Lengyel	Német	Örmény	Román	Ruszin	Szerb	Szlovák	Szlovén	Ukrán	Teljes népesség	
Budapest	50,6	5,4	51,5	11,1	51,4	19,5	46,7	25,0	18,8	37,3	18,4	20,2	39,7	18,0	
Bács-Kiskun	3,9	3,2	1,1	10,6	1,3	5,8	2,1	6,2	1,7	8,9	2,7	0,2	1,0	5,2	
Baranya	2,6	5,3	16,1	28,1	0,6	15,2	7,8	1,4	–	6,2	0,8	1,4	0,5	3,8	
Békés	1,8	2,8	–	0,1	1,2	1,2	5,1	14,7	–	2,5	18,4	0,7	1,1	3,5	
Borsod-Abaúj-Zemplén	5,1	19,1	1,2	0,1	3,7	2,7	2,2	2,4	48,6	0,4	6,0	0,4	3,4	6,6	
Csongrád	1,1	1,6	0,9	1,2	4,1	1,8	4,4	6,5	4,3	24,7	1,8	–	3,7	4,2	
Fejér	1,9	1,9	8,7	1,3	4,2	2,9	3,0	1,8	1,0	1,0	1,7	3,3	6,4	4,3	
Győr-Moson-Sopron	3,4	1,2	0,6	9,5	4,0	6,9	0,7	2,7	0,4	1,5	15,8	2,2	1,6	4,7	
Hajdú-Bihar	3,6	6,0	–	0,4	2,9	1,2	3,6	5,6	0,9	0,4	0,2	–	2,7	5,5	
Heves	1,2	6,7	1,6	–	1,1	1,1	0,4	1,9	1,9	0,3	0,7	–	1,5	3,0	
Jász-Nagykun-Szolnok	1,6	6,4	1,0	0,2	0,7	1,3	0,5	1,8	0,9	1,0	0,2	–	2,6	3,8	
Komárom-Esztergom	1,3	1,1	1,1	0,2	3,1	4,2	1,8	2,1	0,2	0,4	7,0	1,4	1,3	3,0	
Nógrád	0,2	5,4	0,8	0,1	0,6	1,0	4,1	0,8	1,0	0,2	6,2	–	0,1	2,0	
Pest	12,0	6,3	9,8	2,9	12,2	13,3	9,4	16,2	3,2	10,6	17,4	3,8	5,9	12,8	
Somogy	1,7	5,7	1,0	7,2	1,1	4,7	1,8	1,1	0,6	1,1	0,4	1,9	1,2	3,1	
Szabolcs-Szatmár-Bereg	3,8	14,1	1,5	0,3	0,8	1,4	0,8	4,2	12,6	0,1	0,7	–	–	5,7	
Tolna	1,4	2,9	–	0,4	1,4	4,4	1,3	1,4	1,0	0,8	0,4	–	0,8	2,2	
Vas	0,4	1,0	–	12,3	0,8	3,3	–	1,2	1,5	1,5	0,1	55,0	0,4	2,6	
Veszprém	1,1	1,8	0,5	0,5	3,4	4,9	3,7	2,2	–	0,6	0,8	1,1	1,8	3,5	
Zala	1,4	2,0	2,5	13,5	1,4	3,1	0,6	0,9	1,2	0,7	0,3	8,4	2,1	2,8	
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

* A táblázat adatainak térképes megjelenítését jelen kiadvány Függeléké tartalmazza.

gyobb lélekszámú nemzetiség, a németek egyharmada Közép-Magyarországon² élt (Budapesten 19,5%, Pest megyében pedig 13%), és magas volt az arányuk Baranya megyében is (15%).

A görögöknek, a lengyeleknek és a bolgároknak valamivel több, az örményeknek valamivel kevesebb, mint a fele fővárosi. Az ukránok, a szerbek és a románok körében is a budapestiek adták a legnagyobb csoportot (40, 37, illetve 25%). A szlovákok a fővárosban és Békés megyében voltak jelen nagyobb arányban (18–18%). A szlovének 55%-át a Vas, a ruszinok 49%-át a Borsod-Abaúj-Zemplén megyeiek adták. A horvátok 28%-a Baranya megyében élt 2016-ban.

2.3. Származás a születési ország szerint

A 2016. évi mikrocensus, hasonlóan a legutóbbi két népszámláláshoz, lehetőséget biztosított arra, hogy a nemzetiséghez tartozókat származásuk szerint is vizsgáljuk.

A születési ország tekintetében jelentős eltérések figyelhetők meg a nemzetiségek között. A romák esetében elhanyagolható mértékű, 1% alatti a nem Ma-

gyarországon születettek aránya, a többi nemzetiségi csoportban azonban számottevő részt képviselnek a külföldről származók. 2016-ban 4 olyan nemzetiségi csoport volt, amelynek több mint a felét nem hazai születésűek adták: az ukránok. Az ukránok 88, a románok 79, a szerbek 66, a lengyelek 50%-a külföldön született.

A legtöbb nemzetiség esetében 2001 óta folyamatosan nőtt a külföldön születettek aránya: a románok, a szerbek, a szlovákok és az ukránok körében 32–44 százalékponttal, de a görögök, a horvátok, a németek és a szlovének esetében is jelentősen, 6–14 százalékponttal. A bolgárok, a ruszinok és az örmények körében 2001-ben volt a legmagasabb a külföldön születettek aránya, azt követően ingadozva csökkent. A lengyelek esetében is hasonló dinamika látszik, de náluk 2016-ra a külföldön születettek aránya meghaladta a 2001. évit.

2001 óta a romák kivételével minden nemzetiség-nél nőtt a külföldön születettek körében a nemzetiségi kötődést mutatók aránya. A nemzetiséghez tartozás azonban nem minden esetben kapcsolódik a születési országhoz. Azon országokban, ahol jelentős magyar nemzetiségű népesség lakik – Románia, Szerbia, Szlovákia, Ukrajna – még mindig 50% alatti azoknak az

2.3.1. tábla A nemzetiséghez tartozók születési hely szerinti megoszlása

Nemzetiség	(%)								
	2001			2011			2016		
	Magyarországon született	külföldön született anyaországban	más országban	Magyarországon született	külföldön született anyaországban	más országban	Magyarországon született	külföldön született anyaországban	más országban
Bolgár	59,2	37,7	3,1	82,9	13,4	3,7	67,2	28,9	3,9
Cigány (roma)	99,6	–	0,4	99,4	–	0,6	99,4	–	0,6
Görög	81,9	14,1	4,0	76,3	16,8	6,9	70,7	22,0	7,3
Horvát	92,5	3,0	4,5	92,4	3,4	4,2	86,3	5,1	8,6
Lengyel	59,0	37,5	3,5	67,1	29,8	3,1	49,6	46,1	4,3
Német ^{a)}	92,2	5,1	2,7	90,5	6,6	2,9	83,5	13,3	3,2
Örmény ^{b)}	70,4	11,1	18,5	83,9	4,9	11,2	76,5	4,9	18,6
Román	54,7	44,4	0,9	24,6	74,8	0,6	20,9	78,4	0,7
Ruszin	46,7	19,2	34,1 ^{c)}	74,1	22,3	3,6	68,5	23,9	7,6
Szerb	67,3	28,8	3,9	49,3	45,8	4,9	33,9	53,3	12,8
Szlovák	94,6	4,1	1,3	84,8	14,1	1,1	62,6	35,5	1,9
Szlovén	94,1	1,6	4,3	93,0	4,9	2,1	80,0	18,7	1,3
Ukrán	55,3	37,6	7,1	18,5	77,0	4,5	11,7	83,2	5,1

a) A németek esetében anyaországnak Németország, Ausztria és Svájc minősült.

b) Az örmények esetében a romániai származásúak mindegyik esetben megközelítették vagy felülmúlták az örményországi származásúakat. 2001-ben 9,1%, 2011-ben 6,3%, míg 2016-ban 10% volt az arányuk.

c) A ruszinok körében az oroszországi származásúak aránya 2001-ben nagyon magas, 25, 2011-ben 0,8, 2016-ban 2,0% volt.

² A felvétel idején még Közép-Magyarország régió 2018. január 1-jén kettévált Budapestre és Pest régióra.

aránya, akik a születési ország államnemzetéhez tartozónak vallották magukat. A többséget a Magyarországra áttelepülő magyar nemzetiségűek alkotják.

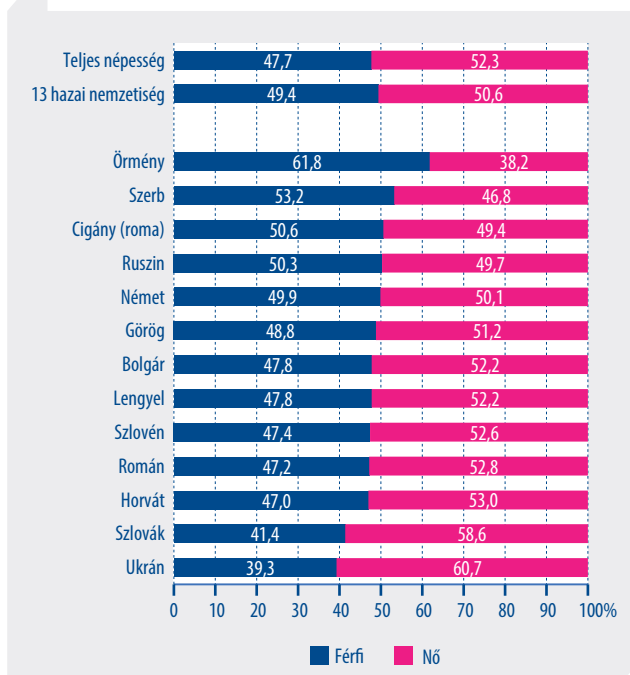
2.3.2. tábla A nemzetiséghez tartozók aránya a külföldön született népességben születési hely szerint

Születési ország	Nemzetiség	2001	2011	2016
Bulgária	bolgár	71,9	68,5	81,7
Görögország	görög	80,2	72,5	93,0
Horvátország	horvát	18,0	25,6	44,9
Lengyelország	lengyel	73,6	74,5	90,3
Németország, Ausztria, Svájc	német	43,8	40,4	76,7
Örményország	örmény	69,7	76,0	100,0
Románia	román	4,6	15,1	18,1
Szerbia	szerb	8,1	15,8	24,3
Szlovákia	szlovák	4,4	15,0	33,0
Szlovénia	szlovén	11,6	21,0	61,6
Ukrajna	ruszin+ukrán	14,2	18,5	27,3
Ebből:	ukrán	12,4	16,1	25,7

2.4. Férfiak és nők

2016-ban a nemek aránya a nemzetiségekhez tartozók körében közel azonos volt, míg a teljes népességet mérsékelt nőbőlet (52%) jellemezte.

2.4.1. ábra A nemzetiséghez tartozók nemek szerinti megoszlása, 2016

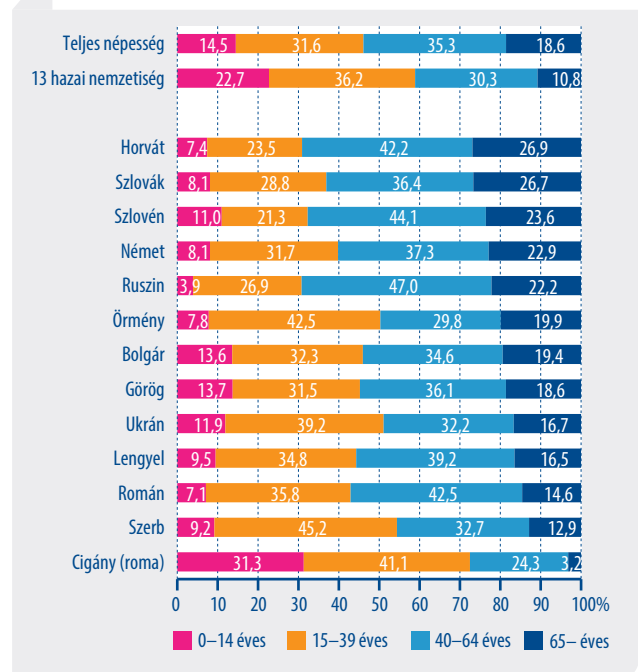
Az örmények között a férfiak aránya 62% volt, és további három nemzetiségben is – szerb, roma és ruszin – a férfiak voltak többen. A nagy lélekszámú németység körében a nemek aránya kiegyenlített volt, ezzel szemben az ukrán és a szlovák nemzetiségben a teljes népességet meghaladó nőbőlet jellemző (61, illetve 59%).

2.5. Korszerkezet

A hazai nemzetiségekhez tartozók korszerkezete jóval fiatalabb, mint a népesség egészéé, de az egyes nemzetiségek korstruktúrájában jelentősek az eltérések.

A roma nemzetiséget a népesség egészénél jóval fiatalabb korszerkezet jellemzi: 73%-uk 40 évesnél fiatalabb, ami jelentősen (27, illetve 14 százalékponttal) meghaladja a nemzetiségek egészére és a teljes népességre jellemzőt. Különösen a 15 évesnél fiatalabb korcsoportba tartozók részaránya kiemelkedő (32%), több mint kétszerese a teljes népességre jellemzőnek (15%), miközben a 65 évesek és annál idősebbek 3,2%-os aránya kevesebb mint negyede annak (18,6%).

2.5.1. ábra A nemzetiséghez tartozók korcsoport szerinti megoszlása, 2016

A szerb, az ukrán és az örmény nemzetiségre is fiatalabb korstruktúra jellemző, de közel sem a romáknál megfigyelt mértékben. A bolgár, a görög és

a lengyel nemzetiségűek a teljes népességhez hasonló korszakkal bírnak, a többi nemzetiség azonban inkább idősebb korösszetételű. A középkorúak (40–64 évesek) aránya a ruszinok, a szlovének, a románok és a horvátok körében a legnagyobb. A legidősebb korstruktúrájuk a szlovének, a horvátok és a ruszinok, akiknek 68–70%-a 40 évesnél idősebb, 22–27%-uk pedig 64 év feletti.

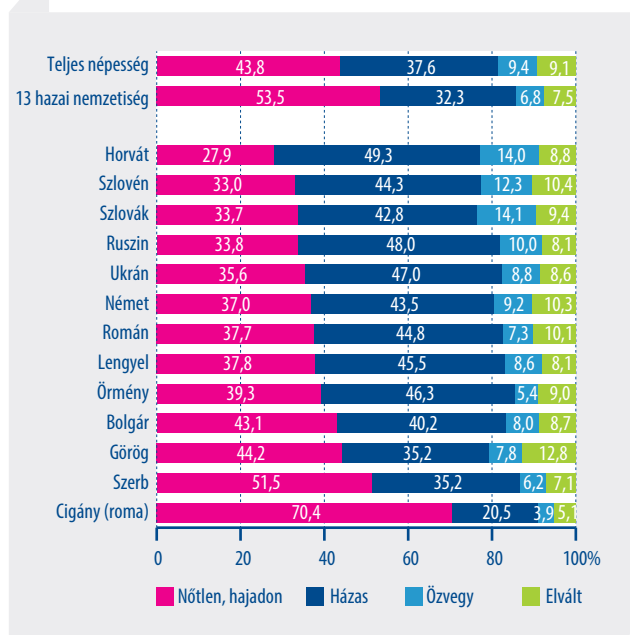
Az életkori adatok értékelése kapcsán fontos megjegyezni, hogy az adatgyűjtés során a nemzetiséghez tartozó szülők a gyermekekről nyilatkozva sok esetben nem jelölik a nemzetiséghez tartozást.

2.6. Családi állapot és élettársi kapcsolat

A családi állapot szerinti összetétel különbözősége elsősorban a nemzetiségek eltérő korszakkal adódik.

A román fiatalabb korszakkal magyarázza, hogy körükben az országos átlagnál 27 százalékpont-

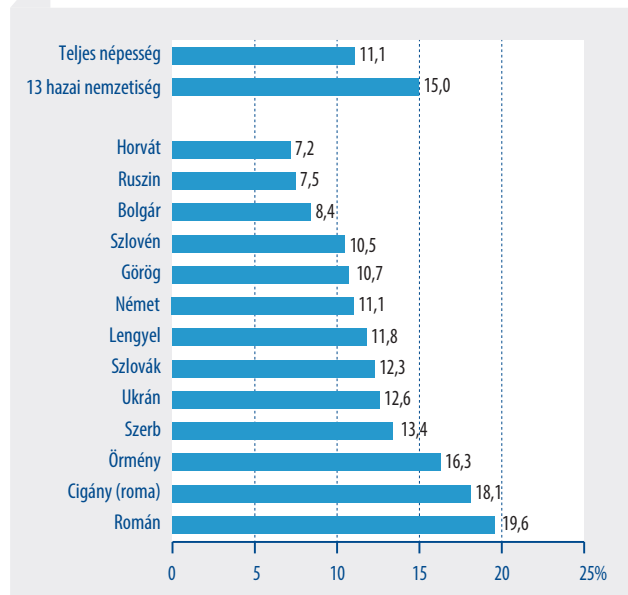
2.6.1. ábra A nemzetiséghez tartozók családi állapot szerinti megoszlása, 2016

tal nagyobb, 70% a nőtlenek, hajadonok hányada. A nőtlenek, hajadonok aránya a szintén fiatal korösszetételű szerbek esetében is magas, 52%, míg az idősebb korstruktúrával rendelkező horvátoknál ez az érték csak 28%. Három kivétellel (roma, szerb,

görög) minden nemzetiségi csoportban a teljes népességénél (38%) nagyobb volt a házasságok aránya, a leginkább a horvátok körében (49%).

2.6.2. ábra Az élettársi kapcsolatot fenntartók aránya a nemzetiséghez tartozók között, 2016

2016-ban a teljes népesség 11%-a tartott fenn élettársi kapcsolatot, a nemzetiségek körében az arányuk 15% volt. A különbséget elsősorban a nagy létszámú fiatal roma népesség okozza, közöttük 18% az élettársi kapcsolatban élők aránya. A román nemzetiségben még ennél is gyakoribb, 20%-os a házasságkötés nélküli együttélési forma.

2.7. Termékenység

A száz 15 éves és annál idősebb nőre jutó gyermekek száma a nemzetiségekhez tartozóknál 165, a népesség egészében 144 volt 2016-ban.

A horvátoknál 153, a szlovéneknek 165, a románoknál 210 gyermek jutott száz nőre. A 2001 és 2016 közötti időszakban mérsékelt növekedés csak a teljes népességénél alacsonyabb mutatójú görög, örmény és bolgár nemzetiségek esetében történt. Az átlagos gyermekszám negatív irányú változása a románokat érinti leginkább, 2001-hez képest száz 15 éves és annál idősebb roma nőre 52 gyermekkel kevesebb jutott 2016-ban.

2.7.1. tábla Száz 15 éves és annál idősebb nőre jutó élve született gyermek

Nemzetiség	2001	2011	2016	Az átlagos gyermekszám változása		
				2001 és 2011 között	2011 és 2016 között	2001 és 2016 között
Teljes népesség	153	147	144	-6	-3	-9
13 hazai nemzetiség	193	178	165	-15	-13	-28
Bolgár	131	137	132	6	-5	1
Cigány (roma)	262	233	210	-29	-23	-52
Görög	108	117	117	9	0	9
Horvát	164	154	153	-10	-1	-11
Lengyel	137	131	131	-6	0	-6
Német	150	138	131	-12	-7	-19
Örmény	126	138	131	12	-7	5
Román	152	139	129	-13	-10	-23
Ruszin	151	162	142	11	-20	-9
Szerb	125	121	93	-4	-28	-32
Szlovák	171	165	148	-6	-17	-23
Szlovén	188	177	165	-11	-12	-23
Ukrán	136	129	132	-7	3	-4

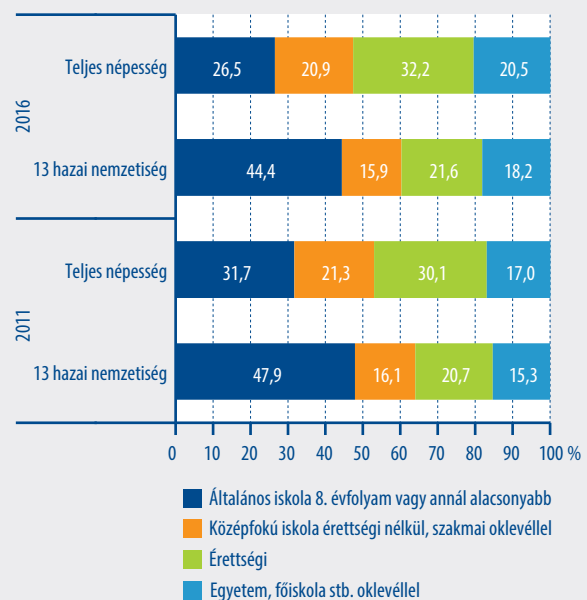
2.8. Iskolázottság

Az iskolázottság szintjének emelkedése a nemzetiségek körében is megfigyelhető, de elmarad a teljes népességben mért fejlődés ütemétől. 2016-ban a nemzetiségekhez tartozó 15 éves és annál idősebbek 18%-a volt diplomás, az érettségizettek aránya pedig megközelítette a 22%-ot. A nemzetiséghez tartozók 16%-ának a legmagasabb befejezett iskolai végzettsége szakmunkás, szakiskolai oklevél volt, míg 44%-uk legfeljebb az általános iskola 8 osztályát végezte el.

A nemzetiséghez tartozók és a teljes népesség mutatói az alap- és középfokú végzettséggel rendelkezők körében térnek el a legnagyobb mértékben. Míg a nemzetiségeknél a legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezők részaránya 18 százalékponttal meghaladja, addig a középfokú végzettségűek hányada 16 százalékponttal elmarad a teljes népességben mértől. Ugyanakkor a nemzetiségekre és a teljes népességre egyaránt jellemző, hogy minden ötödik személy felsőfokú végzettségű.

A nemzetiségek iskolázottsági szintje 2 nemzetiség kivételével meghaladja a teljes népességre jel-

2.8.1. ábra A nemzetiséghez tartozók családi állapot és élettársi kapcsolat szerinti megoszlása

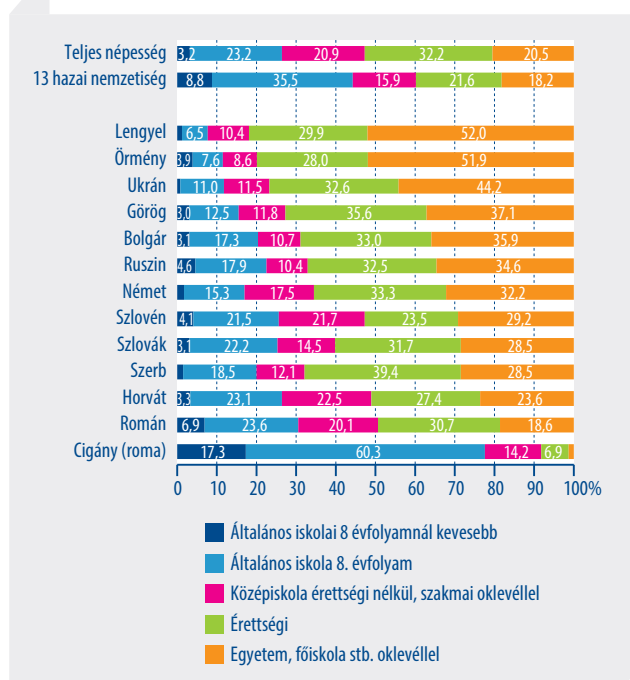

lemzőt. Az átlagosnál iskolázottabb 11 nemzetiség mindegyikében a felsőfokú végzettségűek aránya magasabb, mint a népesség egészében, a lengyelek

és az örmények körében különösen kiugró a diplomások aránya (52%). A románok iskolázottsági arányszámai hasonlóak a teljes népességéhez, a romák pedig jelentős képzettségbeli hátrányban vannak.

A 14 év feletti romák közel 80%-ának legfeljebb általános iskolai végzettsége van, 17%-uk az általános iskolát sem fejezte be. A szakmunkás végzettségűek 14%-os aránya is elmaradt a teljes népességben mérttől, emellett 6,9%-uknak az érettségi a legmagasabb végzettsége, szemben a népesség egészében mért 32%-os aránnyal. 100 romából mindössze egy szerzett diplomát, míg a teljes népességben húszszor gyakoribb a felsőfokú végzettségű.

2.8.2. ábra A nemzetiséghez tartozók iskolai végzettség szerinti megoszlása a 15 éves és annál idősebbek körében, 2016

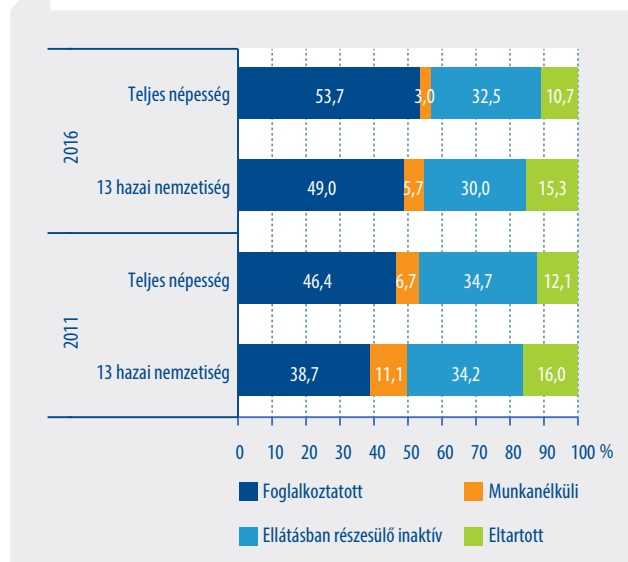

2.9. Gazdasági aktivitás

A hazai nemzetiségekhez tartozó 15 éves és annál idősebbek foglalkoztatottsági rátája (49%) alacsonyabb volt 2016-ban, mint a teljes népességé (54%). Ugyanakkor a mutató értékének javulása 2011 és 2016 között nagyobb mértékű volt (10 százalékpont), mint a teljes népesség körében (7 százalékpont). A munkanélküliek aránya 2016-ban nagyobb volt a

nemzetiségek között (5,7%), mint a teljes népességben (3,0%), azonban a 2011 és 2016 közötti csökkenés jelentősebb volt.

2.9.1. ábra A 15 éves és annál idősebbek megoszlása gazdasági aktivitás szerint

Miként más társadalmi mutatók esetében, úgy a foglalkoztatottságot illetően is szükséges megjegyezni, hogy a nemzetiségi különbségek okai között jelentős szerepet játszik az eltérő korszerkezet, illetve a foglalkozás esetében az eltérő lokáció is. Egyes nemzetiségek népessége nem azonos módon oszlik meg Magyarországon, vannak, akik kedvezőbb gazdasági helyzetű, mások kevésbé kedvező helyzetű területen élnek nagyobb számban.

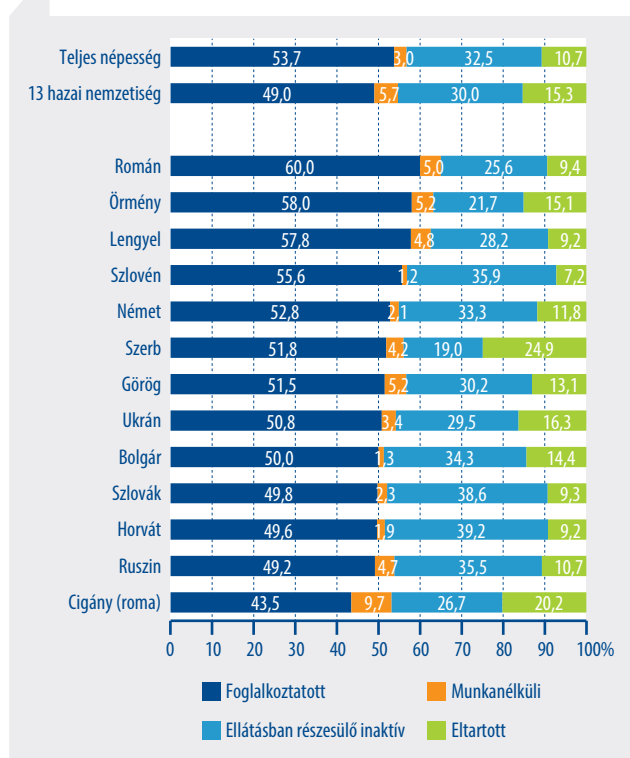
A 15 éves és annál idősebbek körében a hazai (54%-os) átlagnál nagyobb volt a foglalkoztatottak aránya a románok (60%), az örmények (58%), a lengyelek (58%) és a szlovének körében (56%), míg a romák esetében jóval alacsonyabb (44%). A munkanélküliség a romák esetében 9,7% volt, de a teljes népességre jellemző 3%-os arány feletti volt a görögök, a lengyelek, az örmények, a románok, a ruszinok, a szerbek és az ukránok körében is. A szlovének, a bolgárok és a horvátok között a munkanélküliek aránya 1–2% volt. Az ellátásban részesülő inaktívak – főként nyugdíjasokból álló – csoportjába a teljes népesség 33%-a tartozott 2016-ban. A nemzetiségek körében ennél lényegesen nagyobb volt az arányuk a horvátok (39%), a szlovákok (39%) és a ruszinok (36%) között, míg a legkevesebb nyugdíjas a szerbek

(19%) és az örmények (22%) körében fordult elő. Az eltartottak aránya – e csoportba elsősorban a gyermekek, tanulók tartoznak – a teljes népességre jellemző 11%-kal szemben a szerbek körében 25, a romák között 20% volt, elsősorban a fiatal korszereket miatt.

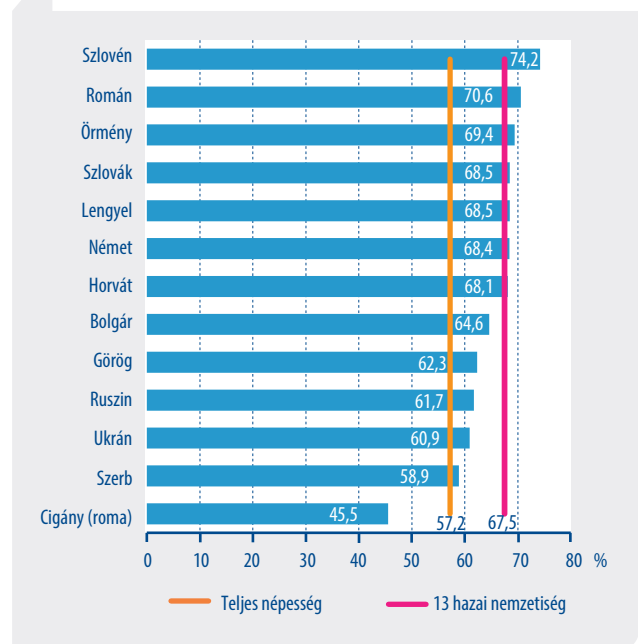
Az aktív korú (15–64 éves) népességet vizsgálva a teljes népesség körében a foglalkoztatottak aránya 68% volt 2016-ban. Ennél jóval magasabb volt az ará-

nyuk a szlovén nemzetiséghez tartozók körében (74%), de a teljes népesség átlagánál nagyobb foglalkoztatási rátával rendelkeztek még a románok, az örmények, a szlovákok, a lengyelek, a németek és a horvátok is. A teljes népesség foglalkoztatási arányánál kisebb értékek jellemezték a bolgár, a görög, a ruszin, az ukrán, a szerb és a roma nemzetiséghez tartozókat. Az aktív korú romák foglalkoztatási aránya 46% volt 2016-ban, 22 százalékponttal volt alacsonyabb, mint a teljes népességé.

2.9.2. ábra A nemzetiséghez tartozók gazdasági aktivitás szerinti megoszlása a 15 éves és annál idősebbek körében, 2016

2.9.3. ábra A foglalkoztatottak aránya az aktív korúak (15–64 éves) százalékában, 2016

3. A nemzetiséghez tartozás tényezői

A nemzetiséghez tartozást több kérdés alapján határozzuk meg, ezáltal bővítjük a nemzetiségi kötődést mutatók körét. Ez a módszertan valamennyi nemzetiség esetében lélekszám-növekedést eredményez, de az egyes nemzetiségek között eltérő mértékben.

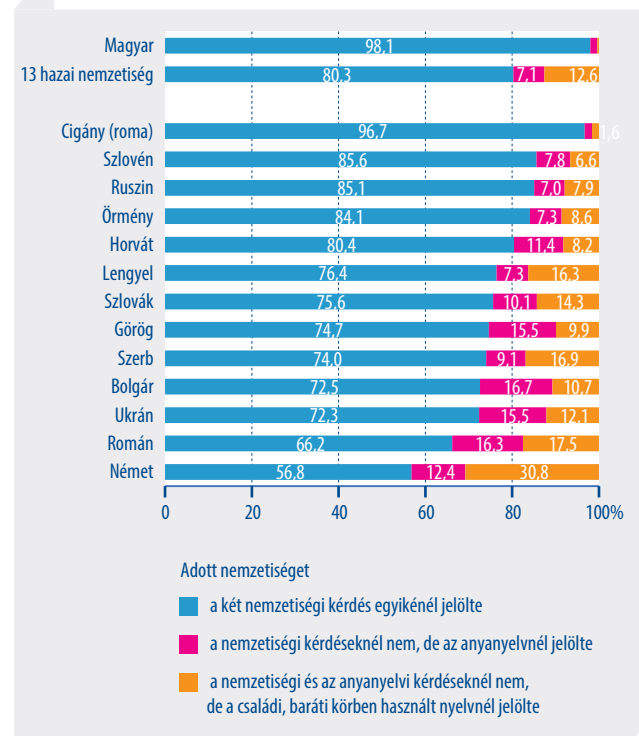
Ha csak a nemzetiségre vonatkozó két kérdést („Mely nemzetiséghez tartozónak érzi magát?” „Az előző kérdésnél megjelöltön kívül tartozik-e másik nemzetiséghez is?”) vennénk figyelembe, a nyelvi kérdéseket („Mi az anyanyelve?” „Családi, baráti közösségben milyen nyelvet használ általában?”) pedig nem, akkor is romának lenne tekinthető a roma nemzetiséghez tartozók 97%-a. A második legnagyobb arányban (86%) a szlovének körében fordulnak elő azok, akik pusztán a két nemzetiségi kérdés alapján is ehhez a nemzetiséghez tartozónak számítanak. A románoknak a kétharmadát (66%), a németek 57%-át határozza meg a nemzetiségi kérdés.

Az anyanyelv szintén erős jele a nemzetiséghez tartozásnak. A romákat leszámítva, ahol csupán 1,7% azok aránya, akik a nemzetiségnél nem, de az anyanyelvnél romának (is) vallották magukat³, a többi nemzetiség esetében 7,0 és 17% közötti azok aránya, akik a nemzetiségi kérdések alapján nem, de az anyanyelvi válaszok alapján kötődtek az adott nemzetiséghez.

A harmadik vizsgált tényező, a családi, baráti közösségben használt nyelv. Ez határozza meg legkevésbé a nemzetiséghez tartozást, vagyis a legkevésbé szoros kötődés az, amikor csak a családi, baráti közösségben használt nyelv kérdésre jelezte a nemzetiséghez tartozást a válaszadó, a nemzetiségre és az anyanyelvre vonatkozó kérdésekre viszont nem. Figyelemre méltó, hogy a 13 hazai nemzetiség közül 7 nemzetiségnél

10–31% között mozog ez az arány, vagyis az ő létszámukat jelentősen növeli a családi, baráti közösségben használt nyelv megkérdezése. A növekedés a német és a román nemzetiséghez tartozók esetében a legjelentősebb, előbbieket 31, utóbbiakét 18%-kal növelte e tényező bevonása a nemzetiséghez tartozás megállapításába.

3.1. ábra A nemzetiségek nemzetiségi hovatartozást meghatározó tényezők szerinti megoszlása, 2016

³ A kérdőívben az anyanyelvre egy kérdés vonatkozott, de két választ is meg lehetett jelölni.

3.1. Nemzetiséghez tartozás a nemzetiségre vonatkozó kérdések alapján

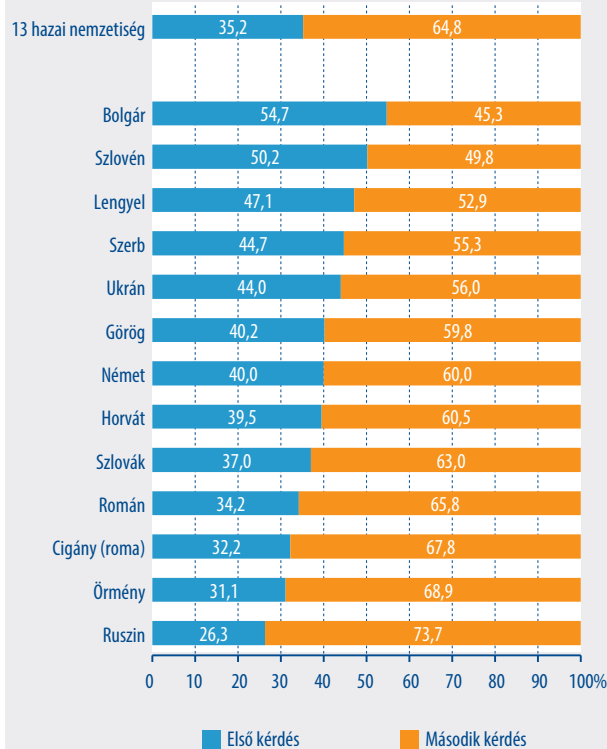
A 2011. évi népszámláláshoz hasonlóan a 2016. évi mikrocensus is két külön kérdésben kérdezett rá a nemzetiségre:

- Első kérdés: *Mely nemzetiséghez tartozónak érzi magát?*
- Második kérdés: *Az előző kérdésnél megjelöltön kívül tartozik-e másik nemzetiséghez?*

E módszerrel pontosabb adatok gyűjthetők a többes kötődéssel rendelkezőkről. A kérdésnek ez a módja lehetővé teszi elsődleges és másodlagos nemzetiségi kötődés megkülönböztetését is, ha azzal a feltevéssel élünk, hogy a válaszadók rangsorolták a kérdésekre adott válaszokat.

A hazai nemzetiségekhez tartozók jellemzően a második kérdésnél jelezték a nemzetiségi kötődésüket, az első kérdésre magyart jelöltek. A bolgárok és a szlovének körében vannak minimális többségben azok, akik az első kérdésre az adott nemzetiséghez tartozónak vallották magukat (55, illetve 50%). A többi nemzetiségi csoport esetében a második kérdésre adott válaszban jelent meg nagyobb arányban a kötődés. A leginkább a ruszinokra igaz ez, akik körében 74% volt ez az arány.

3.1.1. ábra A nemzetiségre vonatkozó kérdések alapján adott nemzetiséghez tartozók megoszlása, 2016

3.1.1. tábla A nemzetiségre vonatkozó kérdések alapján adott nemzetiséghez tartozók száma

Nemzetiség	2011-ben			2016-ban		
	az első kérdés szerint	a második kérdés szerint	összesen	az első kérdés szerint	a második kérdés szerint	összesen
13 hazai nemzetiség	213 596	341 911	555 507	176 096	324 772	500 868
Bolgár	1 897	1 659	3 556	1 596	1 321	2 917
Cigány (roma)	130 596	178 361	308 957	96 347	202 995	299 342
Görög	1 584	2 332	3 916	1 336	1 989	3 325
Horvát	10 426	13 135	23 561	7 308	11 175	18 483
Lengyel	2 095	3 635	5 730	2 966	3 336	6 302
Német	44 243	87 708	131 951	40 653	61 009	101 662
Örmény	1 066	2 227	3 293	607	1 347	1 954
Román	7 958	18 387	26 345	8 280	15 898	24 178
Ruszin	878	2 445	3 323	524	1 469	1 993
Szerb	2 739	4 471	7 210	3 684	4 555	8 239
Szlovák	7 096	22 551	29 647	8 326	14 184	22 510
Szlovén	1 063	1 322	2 385	1 159	1 152	2 311
Ukrán	1 955	3 678	5 633	3 498	4 456	7 954

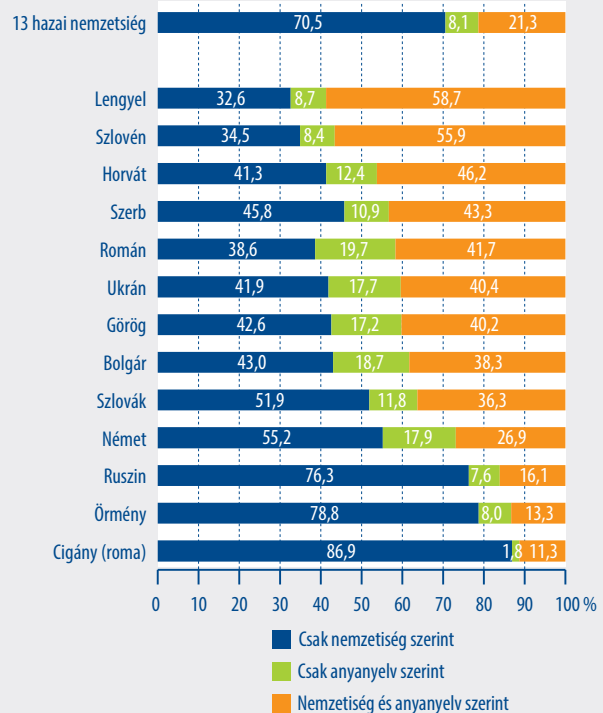
3.2. Nemzetiséghez tartozás a nemzetiségre és/vagy az anyanyelvre vonatkozó kérdések alapján

Ha csak két tényező, a nemzetiség és az anyanyelv alapján határoznánk meg a nemzetiséghez tartozást, három kombináció szerint tartozhatna a válaszadó az adott nemzetiséghez. Mindkét tényező erős mutatója a nemzetiségi hovatartozásnak, azonban az a legerősebb kombináció, ha a válaszadó a nemzetiségre és az anyanyelvre vonatkozó kérdéseknél is az adott nemzetiséghez tartozónak vallotta magát.

A lengyel és a szlovén nemzetiségűek körében volt a legnagyobb (50% feletti) azoknak az aránya, akik a nemzetiségre és az anyanyelvre vonatkozó kérdéseknél is az adott nemzetiséghez tartozónak vallották magukat. Ezzel szemben a romáknál 11% volt ez az arány.

A nemzetiségi hovatartozást leginkább meghatározó tényező a két nemzetiségi kérdésre adott válasz. A 13 hazai nemzetiségből 5 esetben abszolút, 4 esetben pedig relatív többségben voltak azok, akik csak a nemzetiségre vonatkozó kérdések alapján tartoznak az adott nemzetiséghez. Ez leginkább a roma és az örmény nemzetiséghez kötődők körében jellemző, a romák körében 87, az örmények között 79% volt az arányuk.

3.2.1. ábra A nemzetiségre és/vagy az anyanyelvre vonatkozó kérdések alapján adott nemzetiséghez tartozók megoszlása, 2016

3.2.1. tábla A nemzetiségre és/vagy az anyanyelvre vonatkozó kérdések alapján a nemzetiséghez tartozók száma, 2016

Nemzetiség	Adott nemzetiséget a nemzetiségi kérdésnél			Összesen
	jelölte		nem jelölte	
	és az anyanyelvi kérdésnél			
	nem jelölte	is jelölte	jelölte	
13 hazai nemzetiség	384 466	44 279	116 372	545 147
Bolgár	1 543	1 374	673	3 590
Cigány (roma)	264 649	34 693	5 182	304 524
Görög	1 710	1 615	689	4 014
Horvát	8 726	9 757	2 626	21 109
Lengyel	2 249	4 053	601	6 903
Német	68 340	33 322	22 096	123 758
Örmény	1 672	282	169	2 123
Román	11 635	12 543	5 934	30 112
Ruszin	1 646	347	163	2 156
Szerb	4 237	4 002	1 008	9 247
Szlovák	13 247	9 263	3 021	25 531
Szlovén	870	1 411	211	2 522
Ukrán	4 046	3 908	1 708	9 662

3.3. Nemzetiséghez tartozás a családi, baráti közösségben használt nyelvre vonatkozó kérdés alapján

A hazai nemzetiségek esetében megfigyelhető, hogy azok a válaszadók, akik kizárólag a családi, baráti közösségben használt nyelv alapján kerültek az adott nemzetiségi csoportba, az esetek túlnyomó többségében (98%) a nemzetiségre vagy az anyanyelvre vonatkozó kérdéseknél magyarnak vallották magukat. A szlovének körében a legmagasabb ez az arány (100%), a többi nemzetiségnél is 90%

feletti, egyedül az örmények esetében alacsonyabb (41%).

A románok, a szlovákok, a szerbek és az ukránok számát jelentősen befolyásolhatják a határon túlról érkezett magyarok vagy utódaik. Ők annak ellenére, hogy magyar nemzetiségűnek érzik magukat, egyes házasság vagy baráti kapcsolataik révén családi, baráti körben beszélhetnek a fenti nemzetiségek nyelvén. A német mint népszerű tanult nyelv esetében szintén előfordulhat, hogy valaki a németnyelvű baráti kapcsolatai okán jelöli meg a nyelvhasználatot, és nem a nemzetiséghez tartozása miatt.

3.3.1. tábla Csak a családi, baráti közösségben használt nyelvre vonatkozó kérdés alapján adott nemzetiséghez tartozók száma és aránya, 2016

Nemzetiség	Nemzetiséghez tartozók összesen	Ebből:				
		az adott nemzetiséget csak a családi, baráti közösségben használt nyelvként jelölők		az adott nemzetiség mellett magyar nemzetiséget és/ vagy magyar anyanyelvet is jelölők		
		száma	aránya a nemzetiséghez tartozók %-ában	száma	aránya a nemzetiséghez tartozók %-ában	aránya a csak családi, baráti közösségben használt nyelvként jelölők %-ában
13 hazai nemzetiség	623 974	78 737	12,6	77 303	12,4	98,2
Bolgár	4 022	432	10,7	426	10,6	98,6
Cigány (roma)	309 632	5 108	1,6	5 058	1,6	99,0
Görög	4 454	440	9,9	427	9,6	97,0
Horvát	22 995	1 886	8,2	1 851	8,0	98,1
Lengyel	8 245	1 342	16,3	1 227	14,9	91,4
Német	178 837	55 079	30,8	54 094	30,2	98,2
Örmény	2 324	201	8,6	82	3,5	40,8
Román	36 506	6 394	17,5	6 374	17,5	99,7
Ruszin	2 342	186	7,9	171	7,3	91,9
Szerb	11 127	1 880	16,9	1 871	16,8	99,5
Szlovák	29 794	4 263	14,3	4 229	14,2	99,2
Szlovén	2 700	178	6,6	178	6,6	100,0
Ukrán	10 996	1 334	12,1	1 301	11,8	97,5

4. A különböző értelmezési lehetőségekből származó eredmények

A hazai nemzetiségek túlnyomó többségénél 10%-ot meghaladó eltérés figyelhető meg a legtágabb (nemzetiség, anyanyelv és családi, baráti közösségben használt nyelv szerinti) és a legszűkebb (csak nemzetiség szerinti) értelmezésből származó eredmények között.

A legnagyobb arányban (43%-kal) a németek létszámát növelte az anyanyelv és a családi, baráti közösségben használt nyelv figyelembevétele a nemze-

tiséget meghatározó tényezők között. Ezzel szemben a romák számát csak kevesebb mint 3%-kal gyarapította, ami azzal magyarázható, hogy a romákon belül magas volt (82%) azok aránya, akik kizárólag a nemzetiségi kérdésre adott válaszok alapján tartoznak az adott nemzetiséghez. Ez azt is jelenti, hogy a nyelv identitásformáló hatása ennél a nemzetiségi csoportnál a leggyengébb.

4.1. tábla A nemzetiséghez tartozók száma a különböző értelmezések alapján, 2016

Nemzetiség	Nemzetiséghez tartozók összesen	A nemzetiségre vonatkozó kérdések alapján		A nemzetiségre és/vagy az anyanyelvre vonatkozó kérdések alapján	
		adott nemzetiséghez tartozók			
		száma	csökkenés a nemzetiséghez tartozók %-ában	száma	csökkenés a nemzetiséghez tartozók %-ában
13 hazai nemzetiség	623 974	501 170	-19,7	545 251	-12,6
Bolgár	4 022	2 917	-27,5	3 590	-10,7
Cigány (roma)	309 632	299 342	-3,3	304 524	-1,6
Görög	4 454	3 325	-25,3	4 014	-9,9
Horvát	22 995	18 483	-19,6	21 109	-8,2
Lengyel	8 245	6 302	-23,6	6 903	-16,3
Német	178 837	101 662	-43,2	123 758	-30,8
Örmény	2 324	1 954	-15,9	2 123	-8,6
Román	36 506	24 178	-33,8	30 112	-17,5
Ruszin	2 342	1 993	-14,9	2 156	-7,9
Szerb	11 127	8 239	-26,0	9 247	-16,9
Szlovák	29 794	22 510	-24,4	25 531	-14,3
Szlovén	2 700	2 311	-14,4	2 522	-6,6
Ukrán	10 996	7 954	-27,7	9 662	-12,1

5. Többes identitás

A nemzetiséghez tartozás fogalma kifejezetten inkluzív, azaz ha a válaszadó akár csak egy esetben említette az adott nemzetiséget a lehetséges 6 (2011-ben és 2016-ban) vagy 12 (2001-ben) lehetőség közül, akkor már elszámolták az adott nemzetiségnél. Ezért érdemes megnézni, hogy mekkora a magyarok és az egyes nemzetiségek közös metszete.

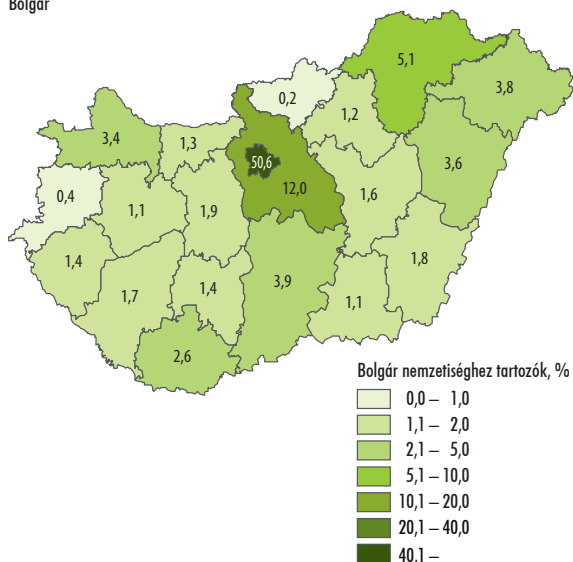
5.1. tábla A magyar nemzetiségűnek is tekinthető nemzetiséghez tartozók aránya

Nemzetiség	2001	2011	2016
13 hazai nemzetiség	91,8	97,0	95,8
Bolgár	88,7	94,3	96,8
Cigány (roma)	91,0	98,8	99,1
Görög	90,5	91,2	90,2
Horvát	87,7	93,2	95,3
Lengyel	91,7	94,1	86,1
Német	95,8	95,6	92,9
Örmény	84,2	94,5	90,6
Román	89,7	96,3	96,2
Ruszin	84,5	95,9	98,9
Szerb	83,4	92,7	89,1
Szlovák	97,5	96,2	87,8
Szlovén	73,1	95,4	87,2
Ukrán	60,0	92,2	84,2

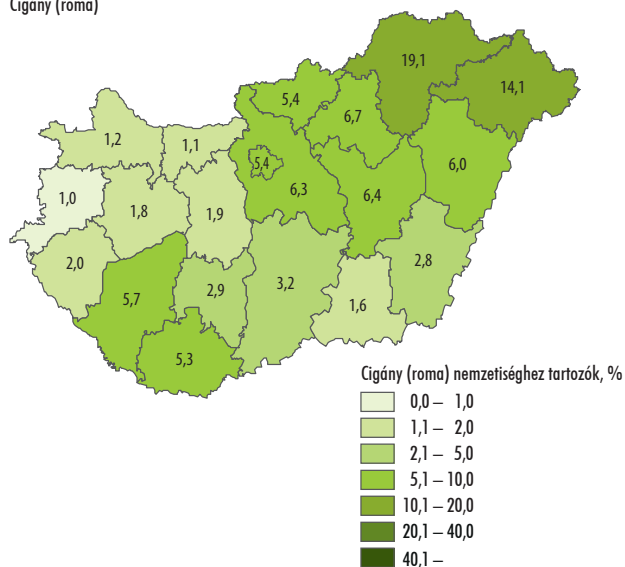
A magyarországi nemzetiségek döntő többsége (96%) magyarnak is minősült 2016-ban. Ha az egyes nemzetiségeket vizsgáljuk a 2016. évi mikrocenzus, valamint a 2001. és a 2011. évi népszámlálások során, akkor csak a szlovének és az ukránok esetében látható 2001-ben 80% alatti arány, az összes többi esetben e felett volt a magyar nemzetiséghez is tartozók aránya. Összességében 2001 és 2011 között nőtt, 2011 és 2016 között kisebb mértékben, de csökkent a magyar nemzetiséghez is kötődők aránya. Folyamatosan nőtt ez az arány a bolgárok, a horvátok, a ruszinok és a romák körében. A görögök, a lengyelek, az örmények, a románok, a szerbek, a szlovének és az ukránok esetében a 2001 és 2011 közötti növekedést 2016-ra csökkenés váltotta fel. A németek és a szlovákok esetében 2001 óta folyamatos volt a magyar nemzetiséghez is kötődők arányának csökkenése.

Függelék: a hazai nemzetiséghez tartozók megyék szerinti megoszlása

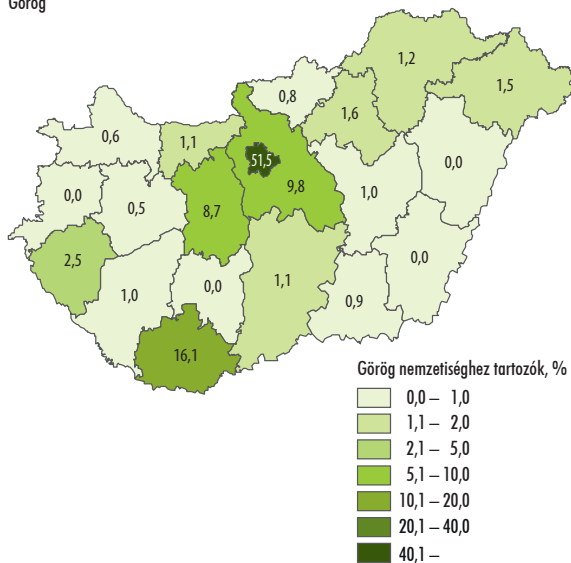
Bolgár

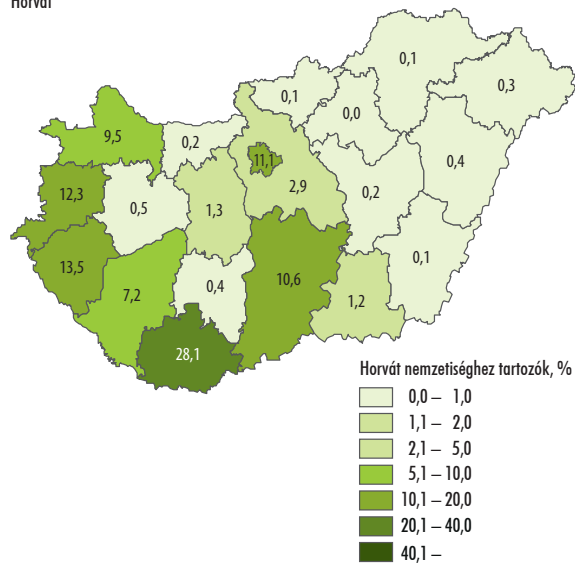
Cigány (roma)

Görög

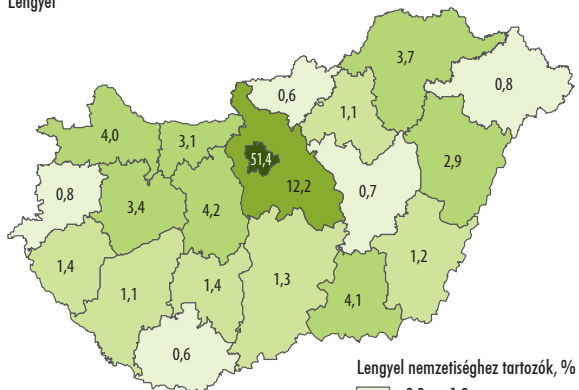

Horvát

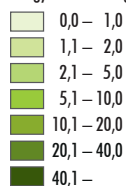

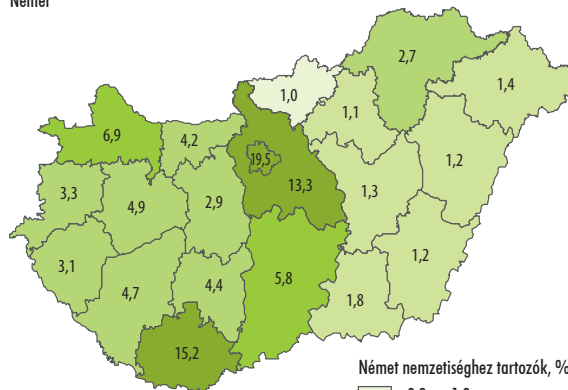
Lengyel

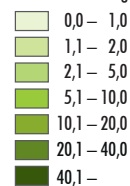
Lengyel nemzetiséghez tartozók, %

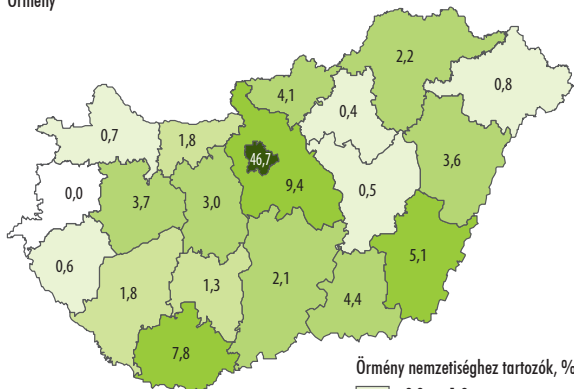
Német

Német nemzetiséghez tartozók, %

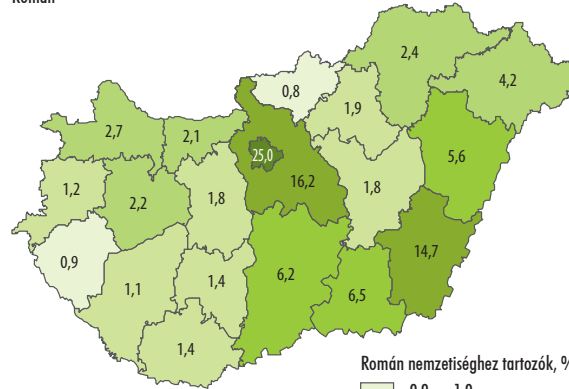
Örmény

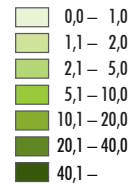
Örmény nemzetiséghez tartozók, %

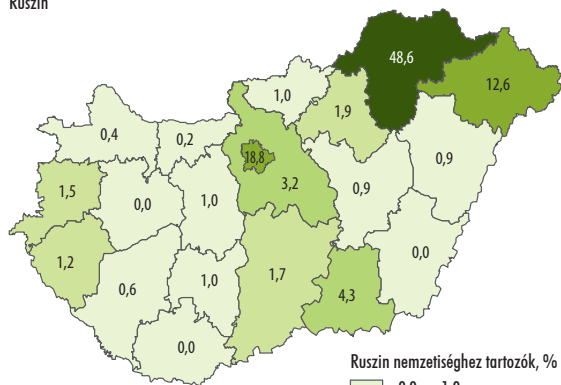
Román

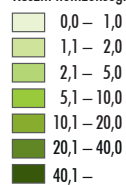
Román nemzetiséghez tartozók, %

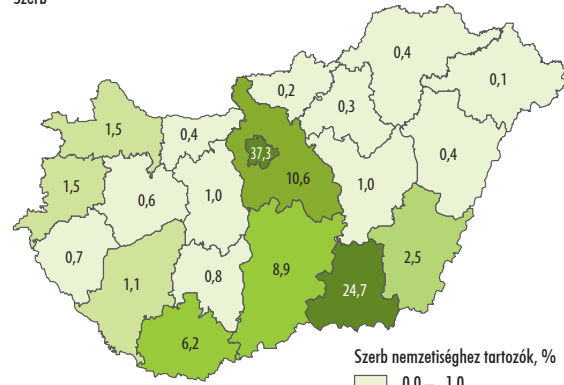
Ruszin

Ruszin nemzetiséghez tartozók, %

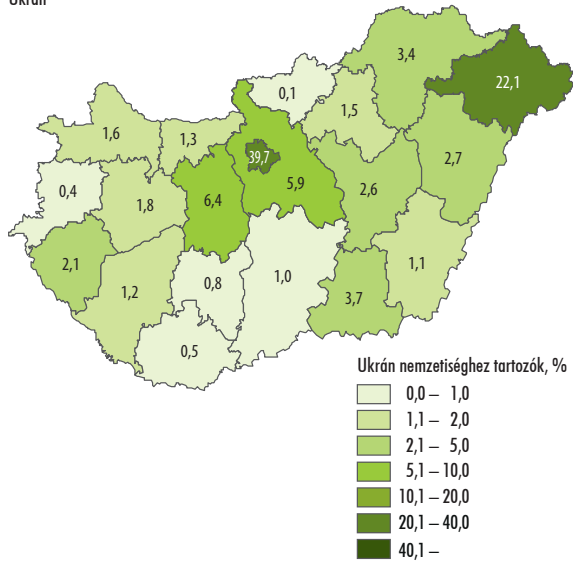
Szerb

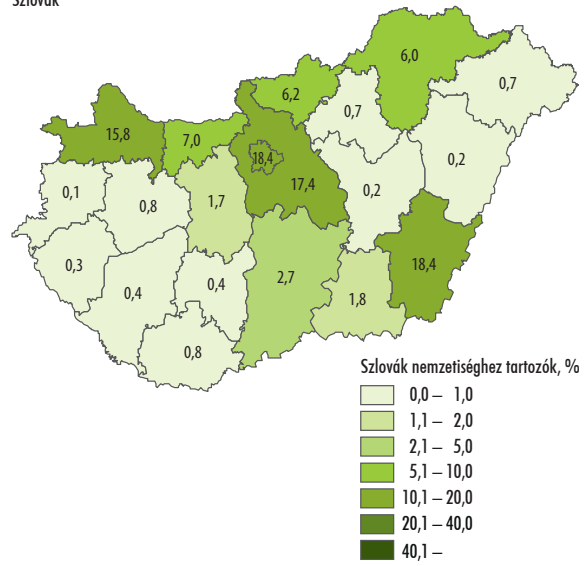
Szerb nemzetiséghez tartozók, %

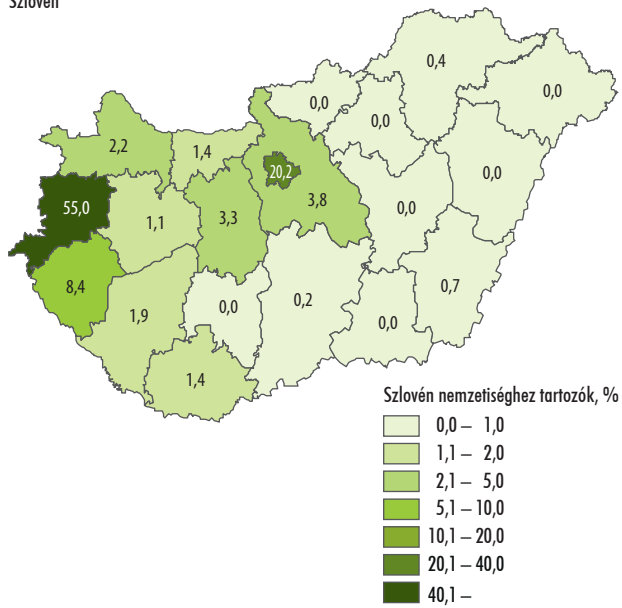
Ukrán

Szlovák

Szlovén

A KSH honlapjáról elérhető részletes táblák jegyzéke

(<http://www.ksh.hu/mikrocenzus2016>)

1. Visszatekintő adatok

- 1.1. A nemzetiséghez tartozó népesség a nemzetiségi hovatartozást meghatározó tényezők szerint
- 1.2. A népesség nemzetiség és nemek szerint
- 1.3. A népesség nemzetiség és korcsoport szerint
- 1.4. A férfiak nemzetiség és korcsoport szerint
- 1.5. A nők nemzetiség és korcsoport szerint
- 1.6. A népesség anyanyelv és nemek szerint
- 1.7. A népesség anyanyelv és korcsoport szerint
- 1.8. A férfiak anyanyelv és korcsoport szerint
- 1.9. A nők anyanyelv és korcsoport szerint
- 1.10. A népesség a családi, baráti közösségben használt nyelv és korcsoport szerint
- 1.11. A férfiak a családi, baráti közösségben használt nyelv és korcsoport szerint
- 1.12. A nők a családi, baráti közösségben használt nyelv és korcsoport szerint
- 1.13. A népesség nyelvismeret szerint

2. Részletes adatok

- 2.1. A népesség nemzetiséghez tartozás, korcsoport és nemek szerint, 2016
- 2.2. A népesség nemzetiséghez tartozás, családi állapot és nemek szerint, 2016
- 2.3. A 15 éves és idősebb nők nemzetiséghez tartozás, korcsoportok és az élve született gyermekek száma szerint, 2016
- 2.4. A népesség nemzetiséghez tartozás, legmagasabb iskolai végzettség, korcsoport és nemek szerint, 2016
- 2.5. A férfiak nemzetiséghez tartozás és legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2016
- 2.6. A nők nemzetiséghez tartozás és legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2016
- 2.7. A népesség nemzetiséghez tartozás, gazdasági aktivitás és korcsoport szerint, 2016
- 2.8. A férfiak nemzetiséghez tartozás és gazdasági aktivitás szerint, 2016
- 2.9. A nők nemzetiséghez tartozás és gazdasági aktivitás szerint, 2016
- 2.10. A foglalkoztatott népesség nemzetiséghez tartozás, foglalkozási főcsoport és nemek szerint, 2016
- 2.11. A foglalkoztatott népesség nemzetiséghez tartozás és nemzetgazdasági ág szerint, 2016

3. Megyesoros adatok

- 3.1. A népesség nemzetiséghez tartozás és nemek szerint, 2016

Szerző:
Lajtai Mátyás

Közreműködtek:
Ináncsi Zita, Vörös Csabáné

Tördelőszerkesztő:
Trybek Krisztina

További információ: Kovács Marcell
Telefon: (+36-1) 345-6309, e-mail: Marcell.Kovacs@ksh.hu

Internet: www.ksh.hu/mikrocenzus2016
kiadvanyrendeles@ksh.hu
(+36-1) 345-6789 (telefon), (+36-1) 345-6788 (fax)

Borítófotó: Fotolia